

Hasan Basri Çantay’ın Tefsir, Meal ve Kur’an-ı Kerim’e Dair Yazıları

Çantay, Hasan Basri
Mustafa Özel
030757

03 Mart 2019

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

Giriş

Son dönemde yazılan meâller arasında Hasan Basri Çantay’ın *Kur’an-ı Hakim ve Meal-i Kerim* adlı eserinin ayrıcalıklı ve önemli bir yerinin olduğu müsellemidir. Acı bir fetret döneminin ardından yazılan meal, hem mühim bir boşluğu doldurmuş, hem de daha sonraki meâlleri etkilemiş, onlara kaynaklık yapmıştır. Adı geçen mealin ilk baskısı, 1953’te gerçekleştirilmiştir. Hasan Basri Çantay, mealden önce ve sonra çeşitli yayın organlarında Kur’an-ı Kerim, meal ve tefsir yazıları kaleme almıştır.

Biz bu çalışmamızda, meal öncesinde ve sonrasında yazılanlarla mealî karşılaştırmaya çalışacağız. Çantay merhumun farklı zaman dilimlerinde ve farklı yerlerde yazdıklarını mukayeseli olarak değerlendireceğiz. Bunlar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları tespit etmeye, göstermeye gayret edeceğiz.

Ancak önce yazarın hayatı ve eserleri hakkında kısa bir bilgi vermek, uygun olacaktır.

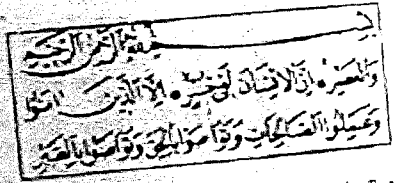
Hasan Basri Çantay’ın Hayatı

Hasan Basri Bey, 18 Kasım 1887’de Bahkesir’de doğmuş, 3 Aralık 1964’te de İstanbul’da vefat etmiştir. Kabri, Edirnekapı Şehitliğinde, Mehmed Akif’in yanındadır.

Lise 4’teyken babasının vefatından dolayı, resmî öğrenimini bırakmak, ailesinin geçimini sağlamak zorunda kalmıştır. Özel olarak Arapça, Farsça, edebiyat, hukuk, felsefe gibi dersler almıştır. Müftü Osman Nuri Efendi, Müstecâbizâde Âdil Efendi, Ahmed Naci Dede, Mutasarraf Mümtaz Bey, hocalarından bazılarıdır.

KUR’ANI KERİM TEFSİRİ: ASR Suresi

Yazar: Hasan Basri ÇANTAY

Kur’an-ı Kerim’in en kısa sûrelerinden biri olan bu «Asr» sûresi Allah’ın, ya ve elimizle gâire şükürü ile, kâinatın süresi «Meâd»de şâmil olmaktadır. «J» âyetidir. Meâlî şifâhîdir:

- 1 — And olsun sana ki,
- 2 — Hakkâlık insan bilmezdir.
- 3 — Ancak insan emelleri şâmil olan and (ya barakat) da bilmezdir, bir de yâhudîlerin hak-ku hukuku, hakî kelâmı ve hakî kelâmın bir kâğıda değil, hakî kelâmın bir ruhunda olmasıdır.

Bu sûrede bilâhazırda bilâhazırda olan hakî kelâmın meâlî şifâhîdir. «Meâd»de şâmil olan hakî kelâmın meâlî şifâhîdir.

«Asr» sûresi en kısa hakî kelâmın bir kâğıda değil, hakî kelâmın bir ruhunda olmasıdır. «Meâd»de şâmil olan hakî kelâmın meâlî şifâhîdir.

«Asr» sûresi en kısa hakî kelâmın bir kâğıda değil, hakî kelâmın bir ruhunda olmasıdır. «Meâd»de şâmil olan hakî kelâmın meâlî şifâhîdir.

«Asr» sûresi en kısa hakî kelâmın bir kâğıda değil, hakî kelâmın bir ruhunda olmasıdır. «Meâd»de şâmil olan hakî kelâmın meâlî şifâhîdir.

«Asr» sûresi en kısa hakî kelâmın bir kâğıda değil, hakî kelâmın bir ruhunda olmasıdır. «Meâd»de şâmil olan hakî kelâmın meâlî şifâhîdir.

«Asr» sûresi en kısa hakî kelâmın bir kâğıda değil, hakî kelâmın bir ruhunda olmasıdır. «Meâd»de şâmil olan hakî kelâmın meâlî şifâhîdir.

«Asr» sûresi en kısa hakî kelâmın bir kâğıda değil, hakî kelâmın bir ruhunda olmasıdır. «Meâd»de şâmil olan hakî kelâmın meâlî şifâhîdir.

«Asr» sûresi en kısa hakî kelâmın bir kâğıda değil, hakî kelâmın bir ruhunda olmasıdır. «Meâd»de şâmil olan hakî kelâmın meâlî şifâhîdir.

«Asr» sûresi en kısa hakî kelâmın bir kâğıda değil, hakî kelâmın bir ruhunda olmasıdır. «Meâd»de şâmil olan hakî kelâmın meâlî şifâhîdir.

«Asr» sûresi en kısa hakî kelâmın bir kâğıda değil, hakî kelâmın bir ruhunda olmasıdır. «Meâd»de şâmil olan hakî kelâmın meâlî şifâhîdir.

«Asr» sûresi en kısa hakî kelâmın bir kâğıda değil, hakî kelâmın bir ruhunda olmasıdır. «Meâd»de şâmil olan hakî kelâmın meâlî şifâhîdir.

«Asr» sûresi en kısa hakî kelâmın bir kâğıda değil, hakî kelâmın bir ruhunda olmasıdır. «Meâd»de şâmil olan hakî kelâmın meâlî şifâhîdir.

«Asr» sûresi en kısa hakî kelâmın bir kâğıda değil, hakî kelâmın bir ruhunda olmasıdır. «Meâd»de şâmil olan hakî kelâmın meâlî şifâhîdir.

«Asr» sûresi en kısa hakî kelâmın bir kâğıda değil, hakî kelâmın bir ruhunda olmasıdır. «Meâd»de şâmil olan hakî kelâmın meâlî şifâhîdir.

«Asr» sûresi en kısa hakî kelâmın bir kâğıda değil, hakî kelâmın bir ruhunda olmasıdır. «Meâd»de şâmil olan hakî kelâmın meâlî şifâhîdir.

«Asr» sûresi en kısa hakî kelâmın bir kâğıda değil, hakî kelâmın bir ruhunda olmasıdır. «Meâd»de şâmil olan hakî kelâmın meâlî şifâhîdir.

Osmanlı'dan
Cumhuriyet'e

İslâm Âlimleri

Yazan:

Vehbi

VAKKASOĞLU

Hasan Basri Bey memleketin dört bir yanını kuşatan iç ve dış düşmana karşı, gerek kalemi, gerekse silâhı ile korkusuzca mücadele vermişti

BES

Balikesir'de 1887 yılında doğan Hasan Basri Çantay, kendi kendini yetiştirmiş bir din âlimimizdir. Ailesinin biricik erkek evladı olarak, ihtimamla yetiştirildiği çocukluk günleri çabuk bitmiş, idadi mektebinin dördüncü sınıfında iken babasını kaybetmiştir. Balıkesir büyük zelzelesi sebebiyle işleri bozulmuş olan babası ona maddî hiçbir şey bırakamamış, böylece annesini ve üç kızkardeşini geçindirmenin yükü daha 16 yaşında onun genç omuzlarına binmiştir.

Çok sevdiği tahsil hayatına ağlayarak son verdiyse de, şiir ve edebiyatla ilgisini kesmemiştir. Nitekim, zelzelede yıkılan Zağanos Paşa Camii'nin yeniden inşası münasebetiyle yazdığı uzun bir şiirini mutasarrıf Ömer Ali Bey'e yollamıştı. Bu sebeple Ömer Ali Bey'in takdirini kazandı ve 80 kuruş maaşla Nafia Dairesi'nde bir memuriyete getirildi. Mutasarrıf Ömer Ali Bey, onun kabiliyetlerini yakından görünce, kitap okumaya ve şiir yazmaya teşvik etti. Bu teşvikler tesirini gösterdi. Devrin tanınmış ilim adamları olan müftü Osman Nuri Efendi'den ve Müstecibizade Âdil Efendi'den Farsça öğrendi. Balıkesir Mevlevihane Medresesi'nde de Arapça okudu. Burada, baba dostu Ragıpzade Ahmet Naci Efendi ona hem hocalık, hem de manevî babalık yaparak her bakımdan yetiştirmeye çalıştı. Gerçekten de bu emek boşa gitmemiş, Hasan Basri Çantay, ders arkadaşlarını geçmiş, bir süre sonra da onlara ders okutmaya başlamıştır.

Şair Halil Edip Bey'in bir şiirine nazire olarak yazdığı,

Bahar vaktini ahd-i sebaba benzetim
Dem-i şebabi, güzâr-ı sehabe benzetim
beytiyle başlayan manzumesi, o zamanki Balıkesir mutasarrıfı Mehmet Ali Avni Bey'in takdirini kazandı. Bu sebeple de Hasan Basri Çantay'ı terfî ettirerek maiyetine tahrirat kâtibi olarak aldı.

Hasan Basri Çantay (1)

Hasan Basri Bey'in Balıkesir'de çıkardığı "Ses" gazetesinin başlığı.

Yürekli bir ses
cesur bir kalem

16 yaşındayken babasını kaybedince ailesinin bütün geçim yükü omuzlarına binen Hasan Basri Bey, bu yüzden tahsilini bırakmak zorunda kaldı, ancak kendi kendini yetiştirerek Balıkesir çevresinde etkili bir yazar ve kitleleri harekete geçiren bir gazeteci oldu

Hasan Basri Bey, maiyetinde çalıştığı mutasarrıfların himaye ve ilgileri sayesinde, bir yandan tahsile devam ediyor, edebiyat, hukuk ve felsefe ile meşgul oluyor, Arapça ve Farsça'sını ilerletiyor, bir yandan da Balıkesir basın hayatının içinde bulunuyor, tercüme yapıyor, yazılar yazıyordu.

İKİNCİ MEŞRUTİYET YILLARI

1908'de İkinci Meşrutiyet'in ilânı Hasan Basri Çantay'ın hayatında önemli bir dönüm noktası oldu. O tarihe kadar kapalı olan Cemil Matbaası'nın açılması üzerine yayına başlayan "Nasihat" ve "Balıkesir" gazetelerinde beğenilen yazılar yazdı.

Mutasarrıf Mümtaz Bey'den hukuk, iktisat ve maliye dersleri aldı. Daha sonraki mutasarrıf Samih Rifat Bey ise, çıkmasına emir verdiği "Yıldırım" gazetesinin bütün sorumluluğunu ona verdi. Özel İdare'nin ilk teşkilatlanması sırasında (1913), Balıke-

sir daimî encümeninde başkâtiplik yaptı. Yine aynı dönemde, yarı resmî "Karesi" gazetesini kâr ve zararı kendisine ait olmak üzere çıkardı. Bu gazetede yazdığı ilmi, içtimâî, edebî yazılar çok beğenildi. Bu suretle gazete bir hayli kâr etti.

Hasan Basri Çantay bu paraları kuruşuna dokunmadan mutasarrıfa takdim etti. Bu suretle Balıkesir Vilâyet Matbaası kuruldu. Lise muadili olan Darü'l Hilâfe medreselerinde Edebiyat ve Arapça okuttu, birçok talebe yetiştirdi.

Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru, Balıkesir'de "Ses" gazetesini çıkarmaya başladı. O günleri kendisi şöyle anlatır: "Memleketin her yanında büyük bir ümitsizlik vardı. İstanbul ve birçok şehirlerimiz, ecnebinin boyunduruğu altında idi ve bu hal gitgide diğer şehirlerimizi de sarmak üzere idi. Gazeteler sansür altındaydı... İstanbul'daki Mebusan Meclisi'nde bulunan Amanoloidi gibi Rum mebuslar

ve diğer Rum ve Ermeni vatandaşlar açığa Türk'e hakaret ediyorlardı. İftiharlar sayısızdı. Memleketin ileri gelen adamları hayatlarından emin değildi. Türkiye'de hele Balıkesir'de eşkıyalık o kadar ilerlemişti ki, bağlarımıza, tarlalarımıza bile gidemiyorduk. Köyler, kasabalar basılıyor, Türk ağaları en feci işkencelerle öldürülüyordu.

BU MİLLET ÖLMEYECEK

Herkes ümitsizlikle susmuş 'gık' diyemiyordu. Ben, o kara günlerde Balıkesir'de Ses adında bir gazete çıkaracaktım. Türk'ün çığnayan haklarını müdafaa edecektim. Birçok arkadaşlarımın:

—Canım senin gazeten mi bu dünyayı düzeltecek? Başına felâket açacaksın, vazgeç, yapma, etme! demelerine rağmen, 17 Ekim 1918 perşembe günü ilk nüshasını çıkardım ve memleketin her yanına gönderdim.

"Ses" in başında, merhum Mehmet Âkif Bey'in hususi surette yazıp gönderdiği şu selis kıt'ası vardı:

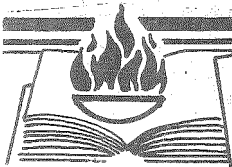
Düşman sesi duymak istemezsen,
Kardeş sesidir uyan bu sestem!
Kalkınca görür ki, akşam olmuş
Vaktiyle uyanmayan bu sestem.

Zaman oldu, Türk'e hakaret eden istilâcılar aleyhinde mecburî müdafaa yazıları yazdım. Vakit oldu, Rum ve Ermeni vatandaşlarla karşılıklı kavgalar ettim. Hele eşkıya hakkındaki yazılarım çok şiddetli idi. Halk tamamen ümitsizdi. Onlara ümit vermek lâzımdı. 'İstanbul Mektupları' adıyla yazılar neşrediyordum. Eşref Edib Bey tarafından yazılan bu mektuplar muhitte çok güzel tesirler yapıyordu. Bu millet ölmeyecekti.

Kara günlerimizde de hâlâ ihtikârlarla, hâlâ yağmalarla meşgul adamlar vardı. Onları fırsat buldukça hırpalamaktan ayrılmadım. Herkesi, 'İttifak-ı Mukaddes'e, 'Millî Hareket'e çağırıyordum."

Gerçekten de, "Ses" Mütareke yıllarının en hür ve en yürekli yazılarının yayınlandığı, gerektiğinde işgalci İngilizler'e bile çababilen bir cesur gazete olmuştu. Anadolu'nun çeşitli yerlerindeki fahrî muhabirleri aracılığıyla birçok zorbalık, baskı ve terör haberleri ilk defa orada yer alıyor, böylece millet silâhî mücadeleden başka çare olmadığı fikrine getiriliyordu. İç ve dış düşmanların bazı gizli tertipleri de ilk defa "Ses" sütunlarında açıklanıyordu. Mesele bunlardan biri, "muhtelif yerlerdeki Ermeniler'in Adana ve civarına toplanarak bir Ermenistan kurmak üzere, cebren telcîr vazifesiyle mükellef bir komitenin" varlığı ile ilk defa "Ses"te açıklanmıştı.

Yarın: İngilizler tutuklamak istiyor

Tercüman'ın
gençlere
hizmeti

ÜNİVERSİTE REHBERİ

İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Dekan: Prof. Dr. Salih TUĞ
Adres ve telefon: Bağlarbaşı 334 97 60

Osmanlı'dan
Cumhuriyet'e

İslâm Âlimleri

Yazan:
Vehbi
VAKKASOĞLU

Hasan Basri Çantay (3)

En güvenilir ve en kullanışlı Kur'ân meâlini yazdı

Kur'ân-ı Kerim'in aslına sadık kalma endişesiyle, tercümesini birçok açıklayıcı parantez ve dipnotlarıyla zenginleştirdi ve bir yanlış anlamaya yol açmamak için büyük bir titizlik gösterdi. Bu şekilde yapılan "harfi tercüme" konusunda çok sevdiği üstadı Mehmet Akif'i izlediği kesindir

Bey'in Meclis'te oylanarak, büyük bir çoğunluk tarafından kabul edilen takririni şöyleydi:

"Riyaset-i Celile'ye
Bütün Meclis'in ve halkın takdiratını celbeden Mehmet Akif Beyefendi'nin şirinin tercihan kabulünü teklif ederim.
12 Mart 1337 (1921)
Karesi Mebusu H.Basri"

İstiklâl Marşı'mız için yapılan ilk beste de Hasan Basri Bey tarafından yapılmıştır.

EDEBİYAT ÖĞRETMENİ

Meclis'teki 1. dönem çalışmaları sona erince Balıkesir'e dönmüş ve edebiyat öğretmenliğine başlamıştır. Bu arada 132 şehit çocuğunu biraraya getiren "Şehit Çocukları Yuvası" nı açtı. "İlk zamanlar halkın yardımıyla yaşayan bu örnek okul, bilâhare kendi içinde geliştirdiği sanat ve meslek kollarının hizmet ve imalatı ile kendi ihtiyaçlarını karşılar duruma girmiş ve uzun seneler kıymetli gençler ve sanat bölümlerinde de gayretli ve imanlı kabil-yetler yetiştirmiştir."

Bu bilgileri veren Selahaddin Kaptanagaşası, ayrıca bu örnek okulun muntazam çalışan bir doktoru ile sağlık kolu, her vakitte cemaatle namaz kıldıran bir din görevlisi, bandosu, matbaası, çeşitli örgü tezgâhları ve sanat kolları ile öğretim yaptığını anlatıyor.

Hasan Basri Bey, müdürlüğünü yaptığı bu okuldan yetişen değerli talebeleriyle iftihar ederdi. Yine o günlerde "Zafer-i Millî" gazetesini çıkarıyor ve seviyeli yazılar yazıyordu.

VE KUR'ÂN...

Genç yaşından itibaren içine girdiği yoğun çalışmalar sebebiyle doktorlar, "zihin yorgunluğu" teşhisi koyarak mutlak istirahat tavsiye ettiler. Böylece 1928 yılından itibaren emekli oldu. Birkaç yıl zihin yorucu işlerden uzak kalmak maksadıyla Balıkesir'de ziraat ve ticaret işleriyle uğraştı, fakat başarılı olamadı, borçlandı, ağır sıkıntılara katlanmak zorunda kaldı.

Daha sonraki yıllarda kışın İstanbul'da, yazları ise Balıkesir'de kalmaya başladı. Özellikle de bütün zamanını dinî ve ilmi çalışmalara ayırdı. Bilhassa ilk baskısı 1953'te yayınlanan 3 ciltlik Kur'ân tercümesi "Kur'ân-ı Hakîm ve Meal-i Kerîm", sahasında bir çığır açtı. 17. baskıya ulaşan bu değerli eser, büyük ve dikkatli emeklerin mahsulü olduğu için "en güvenilir ve en kullanışlı" Kur'ân mealidir.

Kur'ân'ın aslına sadık kalma endişesiyle, tercümesini birçok açıklayıcı parantez ve dipnotlarıyla zenginleştirmiş ve bir yanlış anlamaya yol açmamak için büyük bir titizlik göstermiştir. Bu şekilde yapılan "harfi tercüme" konusunda çok sevdiği üstadı Mehmet Akif'i izlediği kabul edilmiştir. Çünkü Hasan Basri Bey'in eserini hazırladığı dönemlerde de hâlâ Türkiye Kur'ân yapma çalışmaları resmî makamlarca yürütülmeye çalışılıyordu.

YARIN: TÜRKÇE KUR'ÂN'LA İBADET MESELESİ

Yarışma biçiminde olması ve para mükâfatı bulunması dolayısıyla İstiklâl Marşı'nı yazmak istemeyen Mehmet Akif'i o ikna etmişti

YEDİ

Hasan Basri Bey'le Akif dostluğunun birçok güzel hatırası vardır. Bu hatıralardan bazıları Akif'in ona ne kadar yakın ve samimi davrandığının belgeleri sayılacak kadar mââldir. Zira Akif, aynı davranışı hayatında pek az kimseye göstermiştir. Meselâ, bir davranışının doğru olmadığını, hatta ayıp olduğunu yüzüne söyleyebilen bir dosttur Basri Bey... Böyle bir hatırasını Akifnâme'den okuyoruz:

"Hiç unutmam; Samih Rifat Bey, Üstad'ın sevmediği bir adamı koluna takarak -güya Akif'le barıştırmak için- onun bulunduğu bir yere getirmişti. Üstad o zaman karşısında görür görmez yayından bozmuş ok gibi dışarı fırladı. Bir daha dönmedi. Ben, bu yaptığının iyi olmadığını söylediğim zaman şöyle cevap vermişti:

— Evet, ayıp ettim. Samih buna meydan vermeyecekti. Benim o adamla bir zorun yok. Fakat mukaddesatıma sövdü. Basri, Basri, o, benim evladımı öldürseydi belki affedebilirdim. Hanümanımı (yuvamı) söndürseydi, yine affedebilirdim. Daha ileri gideyim. İnsanların ortasında benim yüzüme tükürseydi yine vazgeçebilirdim; madem ki bana gelmiştir ve onu aziz bir dostum getirmiştir. Fakat o, benim mukaddesatıma sövdü, mukaddesatıma sövdü!"

TEK KİLİM VAR, O DA FAKİRE...

Yine Hasan Basri Bey'in o günlerden unutamadığı bir Akif hatırası da çok ibretlidir ve millî şairimizin yaşadığı fakir ve fakat müstağni hayatı çok asil bir biçimde göstermektedir:

— Bir akşam, bizi Ankara'da evine çay içmeye çağırmıştı. Biz tam gitmek üzere iken, o koşu koşu bize geldi, dedi ki:

— Bu akşam çayı sizde içeceğiz. Tabii ben memnun oldum. Fakat bunun sebebi de anlamak istedim. Sordum, gülerken dedi ki:
— Bizim odanın kilimini bir fakire vermişler...

O oda ki, bütün mefruşatı zaten o tek kilimden ibaretti ve o tek kilimi de bir fakire veren kendisinden başkası değildi..."

VE İSTİKLÂL MARŞI

Ancak, Akif'le dostluğunun en güzel ve mübarek neticesi, İstiklâl Marşı'mızdır. Zira bugün ortaya çıkan hatıralardan artık iyice anlaşıldığına göre, Akif'in çekindiği sebepleri ortadan kaldırarak bu marşın yazılmasında önemli bir âmil olmuştur. Aksi halde, içinde para mükâfatı olan marş yarışmasına Akif'i razı edecek başka birini bulmak âdeta imkânsızdı... "İstiklâl Marşımızın Tarihi"nde Hasan Basri Bey bu durumu şöyle açıklamaktadır:

— İstiklâl Marşı için müsabaka açılmış ve bu kararın memleketin her tarafına ilân edilmiş olmasına rağmen marşı esas yazacak olan, işin içinde para olduğu için buna katılmıyordu. Maarif Vekâleti'ne her taraftan şiirler yağmaya başladığı günlerde idi. Meclis salonlarında bakan Hamdullah Suphi (Tanrıöver) ile karşılaştım. Yanıma gelerek beni bir ta-

rafa çekti. "Basri Bey" dedi, "Biliyorsunuz ki, bir istiklâl marşı yazılabilmesi için açmış olduğumuz müsabakaya 700 bu kadar şiir geldi. Fakat bunların içinde marş olabilecek kudrette bir şiir bulamadık. Böyle bir şiiri ancak Akif Bey yazabilir. Sizin de yakın arkadaşınız olması sebebiyle, kendisine rica ederseniz, müsbet bir tesir

İstiklâl Marşı için açılan müsabakaya 700 civarında şiir gelmiş, fakat bunlardan hiçbirini beğenilmemişti. Böyle bir şiiri ancak Akif yazabilirdi. Ama, işin içinde para mükâfatı olduğu için Akif buna yanaşmıyordu.

hasıl olur zannederim..." mütalâasında bulunarak fikrimi sorması üzerine, ben de cevaben:

— Akif Bey, bilirsiniz ki para meselesinden çekinen bir adamdır. Binaenaleyh, marşı yazmamasına sebep de bazılarının hatırına para gelebilir endişesindedir" dedim.

— Pekâlâ; o halde, siz de müsabakanın haricinde bir şiir yazmalarını temin ediniz!

— Madem ki öyle düşünüyorsunuz, Akif Bey'e hitaben vekâlet (bakanlık) eliyle bir tezkere yazınız, ben de kendileri nezdinde teşebbüse geçeyim!

Yanımdan ayrıldı. Bir müddet sonra elinde istediğim tezkereyi havi bir zarf olduğu halde geri geldi. Böylece bu işe ka-

rışmıştım. Fakat aynı zamanda da böyle bir teklif için müsait olmayan bir vaziyette idim. Çünkü Akif Bey ile Hamdullah Suphi pek anlaşmıyorlardı. Zamanın Maarif Vekili olması dolayısıyla elimdeki tezkere onun imzası vardı. İşte bu müşkil vaziyetten bir an evvel sıyrılmak için derin derin düşünürken şöyle bir çare bulmuştum: Akif Bey'e vekâletinin mektubundan da, Hamdullah Suphi ile konuştuklarımızdan da hiçbir suretle bahsetmeyecektim. Fakat aynı zamanda, marşın, onun kudretli ve belagatli kaleminden çıkmasını da canî gönülden istiyordum. Nihayet, Akif Bey'in yanında olduğu bir zamanda elime bir kâğıt parçası alarak -onun dikkatini çekecek tarzda- yazmaya başladım. Merakla yanıma yaklaştı:

— Ne yazıyorsun?
— Marş!.. İstiklâl Marşı yazıyorum...
— Yahu sen ne adamsın? Seçilecek şiire para mükâfatı verileceğini bilmiyor musun? İçinde ikramiye olan bir işe nasıl katılabiliyorsun?

"HÂLÂ AZAP ÇEKERİM"

Böyle bir serzenişle hareketimi (!) telâin etmesi de onun bu mevzuda ne derecelerde hassas olduğunu göstermektedir. Fakat, tasarladığım planımda muvaffak olabilemem için onu böylece razı etmek çaresini bulmuştum. Devam ettim:

— Müsabaka kaldırıldı... Seçilecek şiire ne para verilecek, ne de herhangi bir maddî mükâfat! Anladın mı?

— Ya!.. dedi, "O halde yazalım!"
— Gayet tabii, yazalım... Memleketi

bu müessir telkin ve tehiç vasıtasından mahrum bırakmamalısın. Fakat marşın yazılması için 48 saatlik bir müddet kaldı..."

İşte böylece Akif Bey, marşı yazarak vekâlete vermişti. Onun marşı yazmasını daha kuvvetle temin ederim düşüncesiyle ifademe kattığım bu '48 saat müddet

Genç yaşından itibaren içine girdiği yoğun çalışmalar sebebiyle doktorlar "zihin yorgunluğu" teşhisi koyarak kesin istirahat tavsiye ettiler. Birkaç yıl zihin yorucu faaliyetlerden uzak kalmak için ziraat ve ticaret işleriyle uğraştı. Bu işler ona göre değildi. Başarılı olamadı

kaldı' sözüyle marşın yazılmasını bu kadar dar bir zaman çerçevesine sıkıştırdığım için o anları hatırladıkça hâlâ azap çekerim."

"İSTİKLÂL MARŞI" İÇİN ÖNERGE

İstiklâl Marşı konusunun Meclis'te müzakeresi sırasında Mehmed Akif'in şirini seçmeyi teklif eden birçok isim arasından, Hasan Basri Bey'in takririne rey konulup oylanmıştır. Böylece, Akif'le dostluğunu bu marşın milletimize kazandırılması yönünde kullanan H.Basri Bey'e de bir cemile yapılmıştır. Hasan Basri

Engin bir tevazu
örneği olan Hasan Basri
Bey, öldüğü zaman
cenaze masrafları için
bile parası yoktu

Sekiz

Kur'an-ı Kerim'in Türkçesi ile
namaz kılma tartışmaları yü-
zünden mealinin önsözünde
Kur'an'ın hakkıyla tercümesi-
nin imkânsız olduğunu;
bu iddia ile ortaya atılanları
Kur'an'ın daima mağlûp ettiğini söyle-
miştir: "Yapılan tercüme hiçbir zaman
ilmamış, ancak bir yelteniş, bir özeniş
taklitten ileriye gidememiştir."

"Kur'an-ı Kerim, anlaşılacak için gön-
ülmedi mi?" sorusuna da şu cevabı
verir:

"Biz bunu iddia etmedik. Hakkıyla
tercümesi kabil değildir dedik. Bugün, in-
an sözünün bile bir dilden başka bir di-
ğere çevrilmesinde asla, aslın bütün husu-
sîliklerine ve o hususîliklerdeki kuvvete,
iki tıpkısına uyarlık sağlanabiliyor mu?
Özellikler bunlara asılları gibi kayıtsız,
şartsız incizab ve itimad ile bağlanabili-
r mi?"

...Halbuki, Arap dilinin en belîğ, en eş-
y ve ilâhî bir şahikası olan Kur'an-ı Ke-
rim'in tercümesi meselesinde bu teknik
den başka daha nice müstesna husu-
sîyetler vardır:

Kur'an'ın bir tek lafzında, paha biçil-
mez, atlamıp geçilmez nadide cevherler-
den üstün ve gömülü öyle muhtelif mâ-
lalar var ki, bütün onun dinimizin pri-
ntadan daha kıymetli temel taşlarıdır.
Onların hepsini tercümenin metninde sı-
larsak, o tercüme olmaz, izah veya te-
ferr olur; ihmal ederseks taksir olur.

Nihayet Allah kelâmı ile beşer kelâmı
arasındaki fark, tıpkı Yaradan'la yaratı-
lan arasındaki farktır. Bu farkı giderme-
de insan ve cin şöyle dursun, melekler ve
peygamberler bile muktedir değildir.
Çünkü, o ezeli, bu fanî bir dildir. İşte sö-
zün özü.

—Madem ki, iş bu kadar çetin, sizin
bu alanda cevelana kalkışmanız niçin?

—Arzedeyim: Gördüm ki, Tıbyan gi-
mi, Mevâkib tercümesi gibi eski Türkçe
tercüme örnekleri hem bugünün dilinden ve tercü-
me tekniğinden uzak, hem onlarda asıl-
cağız veya faydasız katmalar kucak kucak-
tır. Bugünün nesli bunları anlamaz, an-
layanlar bulunsun bile, onlar zamanımızın
ilmi ve hakiki ihtiyaçlarını doyurmaya as-
la yaramaz.

Şu son yılların imzalı, imzasız Kur'an
tercüme örnekleri (!) ne gelince: Bunlar da, ya-
lak dinimizin temellerine bomba yerleş-
tirmekten zevk alan garazkâr müsteşrik-
lerin şeytanî tercüme örneklerini ve mahut mes-
lek ve mektebini, yahut dünyanın herhan-
ca bir bucağındaki bazı zümrelerin bize
gerçeğe uymayan batıl ve menfî mez-
hebini dile getiren propaganda eserleri-
dir. Onları ilmin ve hakikatin sınırları dı-
şında tanınsak elhak yeridir. Onların va-
zancımızda ulu orta yayılması mü'minle-
rin pek haklı bais-i inkisarı olmuştur.

...Şunu tekrar arz edeyim ki, Kur'an-ı
Kerim'in meallerinde ne kadar olgunluk
asıl olursa olsun, Allah kelâmının tam
akını verebilmek hiçbir zaman ve hiç-

**Osmanlı'dan
Cumhuriyet'e**

İslâm Âlimleri

Yazan:
**Vehbi
VAKKASOĞLU**

Hasan Basri Çantay (4)

Türkçe Kur'an tartışmaları konusunda tavrı kesindi:

"Kur'an-ı Kerim yeni harflerle yazılamaz"

Hasan Basri Bey, ömrünün son yıllarını verdiği Kur'an ve hadîs tercüme yayınlarına paralel olarak, o ilâhî kaynakların mânâlarını yaşamaya gayret eden bir din âlimiydi. O da üstad bildiği Akif gibi, paradan puldan uzak insandı. Özellikle yazılarında dolayı hiçbir zaman telif ücreti almamış, gönderilenleri ise iade etmiştir. Üç ciltlik "Kur'an meali"nin geliri ise çok sevdiği Balıkesir'de kendi adına yaptırılan camiye harcamıştı. 3 Aralık 1964 günü İstanbul'da öldüğü zaman, cenaze masraflarını karşılayacak parası bile çıkmamıştı

bir vechile kabil olmayacaktır:

*Bikr-i fikri kâinatın çak çak oldu, fakat
Perde-i ismette kaldı ma'ni-i
Kur'an henüz."*

EN BÜYÜK CİNAYET

Daha sonraki yıllarda, (1957-1958), ba-
zı basın organlarıca yeniden alevlendiril-
en Türkçe Kur'an'la ibadet konusun-
da, o zamanki Diyanet İşleri başkanı
Eyüp Sabri Hayırhoğlu'na ağır hücumlar-
da bulunulmasına karşı çıkmış ve ce-
vaplar yazmıştır;

"Türk harfleri, bugün dilimizde ve ya-
zımızda yaşayan Arapça ve Farsça'ların
telâffuzuna ve imlâsına bile müsait değil-
ken, Kur'an-ı Kerim'in ihtiva ettiği kelime-
lerin tam yazılışını ve okunuşunu na-
sıl temin edebilir? Haydi dilimizde yaşı-
yanları az çok munis olduğu için müsa-
maha ile karşılayalım, fakat Kur'an kelime-
leri öyle midir? Üstelik onun bir de
kendisine mahsus okunuş tarzı ve ilmi
vardır ki, çok mühimdir.

Müşteşriklerin, İslâmî metinleri güya
doğru okutmak için kabul ettikleri işa-
retleri gördük. Kayıtsız şartsız Garb'ı tak-
lit gayreti güdenler de bunları benimse-
mişler. Meselâ, "Hazreti Ebubekir"i,
"Abubakır", Abdülkerim'i "Abdalke-
rim" yapmışlar. Bugün Kur'an'ı yeni
harflerle yazmayı uygun ve mümkün gö-
ren bir kısım bilginler, işte o taklitçiler-
dir. Bu hususta onlara selâhiyet vermek
en büyük cinayettir.

...Kur'an'ın metnini herhangi bir isti-
haleye uğratmak, hiçbir fayda sağlamaz.
Bilakis onun tahrifine yol açtıkları için
manen ve tarihen mesul olurlar. Kur'an'ın
hakikatlerini anlamak istiyorlarsa, bunun

ancak tefsir ve mealleriyle mümkün ola-
bileceğini bilmelidirler. İslâm dinini ka-
bul eden yabancı bilginler de, Kur'an'ın
orijinalini, yani Arapça metinlerini oku-
makla değil, tercümelerini tetkik ve mü-
talaa ile o hidayete ermişlerdir.

Meselenin diğer mühim bir cephesi da-
ha vardır. Bugün nüfusu yüz milyonlara
ulaşan bütün İslâm âlemi Kur'an'ımız'ı
aynı harflerle okuyorlar. İslâm beynelmi-
leliyetinin ana vahdeti merkezî Kur'an'dır.
O âlemlerle münasebetimiz takviye ve te-
sis etmeye çalışırken, yok yere şüphe ve
endişe uyandırabilecek hareketlerde bu-
lunmak doğru değildir. Bugün her za-
mandan ziyade birliğe muhtaçız, içerde
de, dışarda da...

Bu büyük tevazuu
ile kendisine bazı
meseleleri anlatır-
ken heyecanla ağlayan
Ömer Kirazoğlu'na şöyle
der: "Oğlum, keşki be-
nim bu kadar ilmim ola-
cağına, senin kadar
imanım olsaydı..."

Muhterem kardeşlerim, evlâtlarım; bu
iş daha fazla uzatmaktan artık vazgeç-
elim. En yüksek bir dinî makama (Diya-
net İşleri Başkanlığı'na) ulu orta dil uzat-
mamız da çok çirkin ve ayıp oluyor. Sö-
mekle hiçbir dâvâ hallolunamaz, fikre fi-
kirle cevap verilir."

PARADAN PULDAN UZAKTI

Hasan Basri Bey, ömrünün son yıllarını
verdiği Kur'an ve hadîs tercümele-

yayınlarına paralel olarak, o ilâhî kaynak-
ların mânâlarını yaşamaya gayret eden bir
din âlimiydi. O da üstad bildiği Akif gi-
bi, paradan puldan uzak insandı. Özel-
likle yazılarında dolayı hiçbir zaman te-
lif ücreti almamış, gönderilenleri ise iade
etmiştir. Üç ciltlik Kur'an mealinin ge-
lirini ise, çok sevdiği Balıkesir'de kendi
adına yaptırılan camiye harcamıştı.

Balıkesir'e olan sevgisinin bir gerekçe-
sini şu sözleriyle açıkladı: "Uzak-yakın
tarife bakınız; Balıkesir'den devlet, mil-
let haini çıkmamıştır." Memleketinin
okuma istidadı taşıyan fakir gençlerini
bulup buluşturur ve tahsile sevkederdi. Bu
hususta, kendi mütevazı bütçesini zorladığı
bilinir. Hatta 3 Aralık 1964 günü İ-
stanbul'da vefat ettiği zaman, cenaze ma-
sraflarını karşılayacak parası bile çıkmamıştı.
Vefakâr eşinin bir tarafta bu mak-
satla biriktirdiği mütevazı para ile cenza-
zesi kaldırılabilirdi. Vasiyeti üzerine
Edirnekapı Şehitliği'ne defnedildi. Çün-
kü orada yatan Mehmet Akif Bey'e yak-
kın olmak istiyordu. Ne var ki, vefatın-
dan yedi yıl sonra, oradan geçen çevre yo-
lu sebebiyle mezarının yerini değiştirmek
gerekmişti. Selahaddin Kaptanağası bu
olayla ilgili olarak şunları anlatıyor:

"Şiddetli ve karlı bir kış günü, müba-
rek naşını hayrî'î halefi Mürşid Bey, ben
ve mezarıcı olduğu halde üç kişi, yeni ma-
kamına nakil ve tevdi ettik. Kefeni çamur-
lu, fakat mübarek vücudu konduğu gibi
tertemiz ve sapaşgılandı..."

ENGİN TEVAZU ÖRNEĞİ

Hasan Basri Bey'in en belirgin vasıf-
larından biri de engin tevazuu idi. Bu se-
beple Millî Mücadele sırasında yanlış ka-

naat besleyen dostlarını ve onlarla yaptı-
ğı münakaşaları bir övünme payı çıkabi-
lir endişesiyle açıklamamıştır. Cemal Ku-
tay'ın "Millî Mücadele'de nasıl böyle ilk
devletleşen belde olabildiniz?" sorusuna
da, "Tefahüre vesile aramadık, vazifemizi
yapmaya çalıştık" diyerek cevapsız bırak-
mıştır.

Yine aynı tevazuu ile, kendisine dinî ba-
zı meseleleri anlatırken heyecanla ağlayan
Ömer Kirazoğlu Bey'e şöyle der:

"Oğlum, keşke benim bu kadar ilmim
olacağına, senin kadar imanım olsaydı..."

İnanmış bir din âlimi olması, onun bu
vasıflara uzak ve yabancı olanları hakir
görmesini gerektirmemiştir.

Türkiye'de sosyalist partisinin ilk ku-
rucularından olan Müstecabzade Esad
Adil Bey, Hasan Basri Bey'in hocaların-
dan birinin oğludur. Bu yakınlık sebebiyle
zaman zaman onu ziyarete gelir. Esad
Adil Bey'e, her görüşmelerinde, "aradık-
ları adaletin bütün zararlarından arınmış
olarak en faydalı yönleriyle İslâm'da bu-
lunduğunu misal ve detaylarıyla anlatır,
İslâm'ı tetkik etmesini tavsiye edermiş"...
Esad Adil Bey'in önceleri kafası allak
bullak olur, fakat sonunda ikna edilmiş
olarak Hoca'nın yanından ayrılmış. Son
nefesini Allah diyerek verdiği Yeşilay
Genel Başkanı Selahaddin Kaptanağası
anlatmaktadır.

Her türlü hayırlı faaliyetin yanında ve
içinde yer alan Hoca, Balıkesir'de Yeşilay
çalışmalarına destek olmuş, Verem Sa-
vaş Derneği'ni, Çocuk Esirgeme ve Ha-
va Kurumları'nı ise bizzat kurmuştur.

MANEVİ ÂLEMIN DERİNLİKLERİNDE

Ömrünün son yıllarında, Kur'an'la ve
hadîslerle başbaşa yaşayan Çantay Hoca'nın
manevî âlemlerde de derinleştiğini tahmin
etmek zor değildir. Onun tasavvufi cephesine
ışık tutan bir hatırayı da Sayın Mevlüt Karaca'dan
naklederek, sö-
zünü noktalamak isteriz:

"Bir güzel gönül sahibi hacca gitmiş-
tir. Medine'de abdest almaktadır. Yanına
yaklaşan tanımadığı biri, nereden geldiğini
sorar. O da İstanbul'dan geldiğini söyleyince,
tanımadığı bu adam:

—Hasan Basri Hoca'yı tanırmısın der.
"Evet" cevabını alınca da şöyle devam
eder:

"Döndüğünde selâm söyle ve onu be-
nim için şarî'î öp..." Başka bir şey konu-
şulmasına vakit bırakmaksızın da orta-
dan kaybolur. İstanbullu zat bir müddet
sonra döner. Bir gün Fatih Camii şadırvanında
abdest almakta iken, kapıdan Hoca görünür.
Kolları sıvalı vaziyette Hoca'ya doğru yönelir,
fakat öylece kalakalkır. Çünkü emanet edilen selâm
içinde sarılıp öpmek de vardır. Hoca ile göz-
göze gelirler. O da durup beklemeye başlar.
Bir süre böyle durduktan sonra da mütebes-
sim bir eda ile eliyle yaklaşmasını işaret eder.

Yanına yaklaşınca da, "Hadi bakalım,
ne duruyorsun, sarılı da öp" der. Adam-
cağız şaşkın vaziyette emre uyar ve selâmı
da böylece tebliğ eder."

YARIN: HACI CEMAL ÖĞÜT

Çantay Hasan Basri.
3.12.89 12/1-8 Değerli öğretmen

FARKLI GAZETE
Zaman

**Rahmetle
yadettiklerimiz**

Hasan Basri Çantay

✓ **İLK ACI:** Babası Balıkesir zelzelesinde mal varlığını ve işini kaybetmiştir. Vefat ettiğinde hiçbir servete malik değildir.

✓ **ÇİLELİ HAYAT:** Çileler, ızdırıp ve hasretle bir ömür sürer. İliminin âlimidir. Manevî cephesi geniş ve bir kısım feyzlere mazhar olur.

Vefatının 25. yıldönümünde...

Hasan Basri Çantay

TAKDİM

“Ne hicrandır ki: En şevketli bir mâzi serâb olsun, O kudretler, o safvetler harâb olsun, tûrâb olsun.”

Bu hicranlı zeminde matem, inanan insan için bir kaderdir. İradenin diriltici meyli mü'min için tek sığınak. Hicranlı ve çileli dönemlerde ferasetli mü'minler bu sırrı asla ihmal etmezler. Her şeyi yaratana bağlılıkları onlara acıyı tattırsa bile, asıl katlanılmaz azab olan ümitsizliği asla yaşamazlar. Akif, Zağanos Paşa Camii'nde yaptığı heyecan ve aşk yüklü hitabesinde şöyle inliyor:

“Balıkesir'liler, güzel yurdumuzu çiğnetmeyiniz, müdafianız mesrudur, sebat ediniz, yürüyünüz.” Onlar yürüdüler. Asla mağdur ol-

madılar. Hasan Basri Çantay bir çırpışın en ateşli oluşuna şahid oldu. Mazinin yıkılışını ve daha da giran gelen istikbalin heba edilmesini yaşadı. Bir şey yapmak istiyordu. Elinde geleni arkasına bırakmadı. Fırtınadaki fırtınalar asıl yapılması lüzumlu vazifeleri ifa edemeyişinden kaynaklanan vicdan azaplarıdır. O vicdan azabıdır ki: O'nu vefatında cenaze masraflarını karşılayamayacak kadar parasız bırakır.

Şimdi O asıl varlığın özüne erdi. Kendisini tanıyan mü'minlerin hakkındaki güzel şahadetleri inşaallah boşa çıkmayacaktır.

Allah'ın rahmeti O'nun ve O'nun gibilerin ve bütün mü'minlerin üzerine olsun...

AHMET ERSÖZ

Kefeni çamurlu, fakat mübarek vücudu tertemizdi

Çocukluğu: Eski bir Türk ailesi olan Çantay oğullarından, ilim ehli ve tüccar Halil Cenâbî Efendi'nin oğludur.

(18 Teşrin-i Sâni 1303) 1887'de Balıkesir'de doğmuştur. Annesi, Sincanlı oğullarından Kepsutlu Hatice hanımdır.

H. Basri Çantay bu ailenin biricik oğludur. Ailenin ondan evvel doğan erkek evlatlarının vefatlarından arta kalan derin özlem ve arzu Hasan Basri üzerinde derin bir ihtimama dönüşür. Aşırı duygulu mizacında böyle bir ailede büyümenin izleri saklıdır.

İlk tahsil: İlk muallimi Arap Hoca. İptidâ-i Kebîr mektebinden sonra Balıkesir İdâdisine devam eder. Mektepte “afacan” mizacı kendisini gösterir, sık sık muallimleri ile münakaşalar eder. Maalesef bu tahsil hayatı “idâdinin 4. sınıfını ikmâl etmek üzere iken” sona erer.

İlk acı: Kendisini çok seven ve kendisinin de çok sevdiği babası 1903'de vefat eder. Merhum babası daha önce vukuu bulmuş Balıkesir zelzelesinde varlığını ve işini kaybetmiştir. Vefat ettiğinde hiçbir servete malik değildir. Vefat ettiğinde kirahlık bir evde ikamet eder.

Hasan Basri'nin tahsilini yarıda kesen bu ilk acıdır. Akrabalarından da bir yardım görmez. Henüz 16 yaşında hayatın ağır yükünü duygulu kalbine yükler. Şair ruhlı ve hassas kimselerde bu acılar ciddi vicdan yaraları açar. Şair oluşunda bu izlerin tesirini görürüz.

İlk memurluk: Balıkesir zelzelesinde yıkılan Zağnos Mehmed Paşa Camii, Mutasarrıf Ömer Ali Bey tarafından yeniden inşa ettirilir. Hasan Basri

da inkişafına sebep oldu. Ömer Ali Bey, Hasan Basri'yi, kitap okumaya ve şiir yazmaya teşvik eder.

Balıkesir'de Mevlevihâne Müderrislerinden Ragıbzâde (Ahmed Naci) efendi merhum pederlerinin yakın dostlarından. Bu müşfik zat H. Basri'ye hem hocalık hem de manevî babalık yapar. Kısa bir zaman içinde Çantay, çalışkanlığıyla arkadaşlarını geçer.

Maaşı 150 kuruş olur. “Ömer Ali'ye halef olan Mehmed Ali Aynî, Çantay'ı terfian maiyetine alır. O'nu Tahrirat Kalemi Kâtibi yapar. Buna sebep yine bir şiirdir.

Bu yakın iltifat ve himaye sayesinde tahsiline devam ederken diğer taraftan, Edebiyat, Hukuk ve felsefe ile meşgul olur.

Arapça'nın dil inceliklerine sahip olur. Farsçayı ulemeden Mustecepî zâde Adil Efendi ile Müftü Osman Nuri Efendi'lerden öğrenir. Ahmed Naci Efendi'nin vefatıyla son derslerini Kodanazzâde Hacı Ahmed Efendi'den okudu ve o zattan “tek-mil nûsâb” otti, icazetnâme aldı.

İLK MUHARRİRLİĞİ

Hasan Basri Çantay'ın ilk muharrirliği Camil çavuşun taş basma matbaasında evvelâ “Nazihat” sonra “Balıkesir” gazetelerinde başlar. Bir süre de Mutasarrıf Semih Bey Matbaasında basılan “Yıldırım” gazetesini tek başına idare eder. Bu gazete daha sonra kapanır.

Mutasarrıf Resid Bey'in emriyle yarı resmî 8 sahifelik “Karesi” gazetesini çıkarır. Bu ve benzer gazetelerde Çantay, ilmi, içtimai, tarihi ve edebî yazılar yazar. “Karesi” gazetesi çevrenin alâka-

tay bu sesle Türk'ün çiğnenen haklarını korur. İsttilacıların aleyhine yazılar yazar, Eşref Edip Bey'in de yazıları ile o bölgede müsbet “SES”ler duyulur. Velhası “SES” mütâreke yıllarının en cesur ve hür bir sesi olur. İngilizlerin emri üzerine tutuklama emri çıkarılır. Fakat firar ederek yakalanmaz. 9 ay, Burhaniye, Kepsut ve Dursun Bey ve köylerinde dolaşır.

mi Encümen Başkâtibi olur. Bu arada İstanbul'da gözlerinden tedavi görür. Kendi arzusu ile bu vazifesinden istifa eder. Bu defa Meclis-i Umumi Encümeni dâimi azalığına seçilir.

MUALLİMLİKLERİ

Encümen-i daimi azalığında bulunduğu sıralarda edebiyat, hitabet ve Arapça muallimlikleri yapar ve talebe yetiştirir.

MİLLETVEKİLLİĞİ

Hasan Basri Çantay Birinci Büyük Millet Meclisi'ne Balıkesir Milletvekili olarak katıldı. Aynı dönem Burdur Milletvekili Mehmed Akif'le yakın dostluk kurar. Büyük şair “Bülbül” şiirini “Basri Bey oğlumuz” diye ithaf eder.

Meclisteki Birinci Dönem çalışmaları sona erince Balıkesir'e döndü ve Edebiyat Öğretmenliği'ne başlar ve “Şehid Çocuklar Yuvası”nı açar.

Bu arada “Kur'an-ı Hakim ve Meâl-i Kerim” ismiyle güzel ve güvenilir bir Kur'an meali yazar. Türkçe Kur'an ile ibadet münakaşalarına katılır ve bu ihanete sert cevaplar yazar.

Çile, ızdırıp ve hasretle bir ömür sürer. İliminin âlimidir. Manevî cephesi geniş ve bir kısım feyzlere mazhar olur. Severek, acı duyarak, anlatarak, yazarak ömür sürer. Ve nihayet “GÖÇ” kâpısı açılır. O kapıdan Ebedî aleme 3 Aralık 1964 tarihinde tebessüm ederek girer. Vasiyeti üzerine Edirnekapı Şehidliği'ne defnedilir. Ne var ki vefatından 7 yıl sonra, oradan çevre yolunun geçmesi sebebiyle mezarının yeri değişir.

030757

ÇANTAY, Hasan Basri

-
- 1 MUHAMMET GÜNDOĞDU, Hasan Basri Çantay'da din ve toplum, Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2009

Ancak kadın hemcinsleri olan kadın cemaate imamlık yapabilir. Çürükü kadının kadınlara imamlık yaptığını gösteren sağlam hadisler vardır. Günümüzde değişik vesilelerle bir araya gelen kadınların namazlarını cemaatle kılmaları sünnete uygundur.

Kadını ev halkına imamlık yaptığını gösteren bir rivayet vardır. Hz. Peygamber, Ümmü Varaka isimli, Kur'an'ı ezbere bilen bir hanımın kendi ev halkına imamlık yapmasına izin vermiştir. Ev halkı içerisinde bir cariyesi bir kölesi ve bir de yaşlı müezzini vardı. Bu rivayetten yola çıkan bazı alimler, ev halkı içerisinde bilgi ve okuma becerisi bakımından imamlık yapmaya uygun bir erkek yoksa, kadının erkekler dahil ev halkına imamlık yapmasını caiz görmüşlerdir. Fakat alimlerin çoğu, bu izni adı geçen hanıma özel olduğunu, kadının ev halkından olsa bile erkeğe imam olamayacağı görüşünü benimsemişlerdir.

Kadınların cenâze namazı kılmalarını engelleyen dini bir hüküm yoktur. Kadınlar, isterlerse Hz. Peygamber'in koyduğu ölçülere uyarak cenâze namazı kılabilirler. Cenâze namazını kılacaklarında erkeklerin arasında saflarda sıkışmamalı, izdihamın dışında, arkada saf tutmalıdır. Günümüzde kadınların cenâze namazlarına katılmamaları, tamamen zamanla oluşan bir gelenekten kaynaklanmaktadır. Bu geleneğin oluşmasında cenâze namazının farz-ı kifâye olması, kadınların da bu görevi erkeklere bırakmalarının etkili olduğu söylenebilir.

Kısacası; namazı cemaat halinde kılmak Hz. Peygamber'in çok önemli bir sünnetidir. Erkeklerin cemaatle kılabildikleri her namazı kadınlar da kılabilirler. Ancak bu konuda herkes üzerine düşen görevi yapmalıdır. Her şeyden önce kadınlar, bu konuda bilinçli, istekli ve hatta Hz. Ömer'in hanımı gibi ısrarcı olmalıdırlar. Hz. Peygamber'in koyduğu ölçülere tam olarak riayet etmelidirler. Camiler giderken koku sürmemeli, tesettüre riayet etmeli, cemaati rahatsız edecek davranışlardan sakınmalıdırlar. Namazlarını ya arka safta veya kendilerine ayrılan kısımda kılmalıdırlar.

Camilerin fiziki eksilikleri giderilmeli, kadınların abdest alabilmeleri ve namaz kılmaları için özel bölümler oluşturmalıdır. Gerekğinde camilerin mahfilleri kadınlara tahsis edilmelidir. Çünkü abdest alacak yer sıkıntısı çeken ve camide yer bulamayan hanımların camilere ilgi göstermesi beklenemez.

ELMALILI ve ÇANTAY'IN 'MUKADDİMELERİ' ÖZELİNDE
'ÇEVİRİ OLGUSU' ve 'KUR'ÂN MEÂLLERİNE' DAİR

Okt. Dr. Hasan YILMAZ*

ÖZET

Bu makalede, 'Kur'ân Meâllerinde' 'dil, anlam ve kavram dünyası' açısından daima göz önünde bulundurulması gereken önemli bazı hususlar ve "Elmalılı (ö. 1942) ve Çantay'ın (ö. 1964) 'mukaddimleri' özelinde 'çeviri olgusu' üzerinde durulacaktır.

Çalışmanın temel amacı ise, bunların gerekliliğini ve söz konusu 'mukaddimelerin' önemini vurgulamak; 'Meâl Dünyasına' bir katkı sağlamaktır.

Müellif Hasan Basri Çantay'ın bu eserinin, "İzahlı Meâl-i Kerim" in, 'Meâl - Tefsir Geleneğine' ve 'Meâl Metodolojisine' büyük bir katkı sağladığını; bundan sonraki 'Meâl Çalışmalarına', meşhur "Hak Dini Kur'ân Dili" adlı tefsir ve meâlin müellifi Elmalılı M. Hamdi Yazır'dan sonra kaynaklık ettiğini belirtmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Kur'ân, Tefsir, Meâl, Dil, Anlam, Elmalılı, Çantay.

ABSTRACT

With in The Context of Elmalılı and Cantay's 'Forewords'

About 'Translation Phenomenon' and 'Qur'ân's Translations'

In this article, 'with in the context of Elmalılı (d. 1942) and Cantay's (d. 1964) Forewords about translation phenomenon and Qur'ân's Translations' have been analysed and explained some basic important points in 'Qur'ân's Translations' from perspective of 'language, meaning and conceptual world'.

The basic purpose of this study, above mentioned important principles, Elmalılı and Cantay's Forewords have been emphasized in 'Qur'ân's Translations'; provided a contribution to 'Translation World'.

The authors and interpretationers Elmalılı and Cantay's 'Forewords' have been provided a contribution, expansion and mark a new epoch to 'Translation - Interpretation Tradition' and 'Translation Methodology'.

* Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanı (e-posta:

Hasan Basri Çantay'ın "Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim"'i

Balıkesirli büyük alim merhum Hasan Basri Çantay hoca, değerli tercümesine yazdığı önsözde, kendisinden önceki meâlleri eleştirdikten sonra, yaptığı tercüme gerekeceği olarak şu görüşleri ileri sürmektedir:

"Görüyoruz ki elde halkın da, münevverlerin de hepbirden aradığı fâideyi te'min edecek "İzahlı Meâli Kerim" yoktur. Mevcudların da ya hem dili ve şivesi pürüzlü, hem gidişi münâfık, iyi yüzlü; ya görünüşde dili oldukça akık, fikri ve mezhebi sapık, ya dil yanı şöyle böyle usta malî, tedkik ve teknik tarafı hatalı; ya dili çok zayıf, ilmi ve görünüşü bugünün ihtiyacına göre pek hafif, yahud dili üzgün, ilmi seviyelerden cidden üstündür.

Gerek bu noktaları, gerek son zamanlarda "Kitâbı Mukaddes" şirkettelerinin bütün köylerimize varıncaya kadar "Türkçe İncil"leri ve benzerlerini yaymak suretiyle hızlandırdıkları fa'âliyetleri göz önüne alarak, âmmenin zevk ve istitâde ile, yorulmadan ve usanmadan okuyabileceği bir izahlı "Meâli Kerim" in vücuduna kat'î ihtiyaç bulunduğunu takdir ve teslim etmemek mümkün değildir. Öyle bir eser ki:

olduğuna dair merhum Ahmed Akseki beyin vaktiyle bize gönderdiği mektup elimizdemahfuzdur. "Rıza Doğrul'un, Kur'ân'ı tercüme edecek derecede iyi Arapça bilip bilmediğini bilmiyoruz. Acaba iddia edildiği gibi, Doğrul, tercümesini baştan sona gerçekten de sözkonusu İngilizce tercümeden mi yapmıştır? Kanaatimizce bu, ispat edilmesi gereken bir husustur. Zira Ömer Rıza Doğrul, tercümesine yazdığı önsözde, eserini yirmi yıl süren bir tetkik ve tetebbu sonucunda gerçekleştirdiğini açıkça ifade etmektedir. Diğer taraftan, iddia edildiği gibi, tercümesini İngilizce tercümeden yapmış olsa bile, fazla bir önem arz etmez. Önemli olan, hataya düşmemektir. Kaldı ki, Ö.Rıza Doğrul'un, tercümesini baştan sona İngilizce asıldan yapmış olabileceğini sanmıyoruz. Zira Arapça metne dayanmadan, İngilizceden doğrudan Türkçeye tercüme yapmanın pek kolay bir iş olmadığını Arapça ve İngilizceyi bilenler gayet iyi bilir. Ancak, Ö.Rıza Doğrul'un İngilizceyi bildiği için, İngilizce asıldan yararlanmış olduğu düşünülebilir ki, bu da son derece tabii bir şeydir ve bunda kınanacak hiç bir yön yoktur. Biraz önce ifade ettiğimiz gibi, önemli olan Allah kelâmını Türkçeye doğru bir şekilde aktarmaktır.

1) Dili bugünün yaşayan dili olsun.

2) Metin dışında kalması gereken izahlarında "hurâfe"lere ve "Hadis" diye zındıklar, münâfıklar veya gaafil ve câhiller tarafından sonradan uydurulmuş bulunan sözlere aslâ yer verilmesin.

3) En mu'teber tefsir kitaplarını ve onların da özlü taraflarını me'haz edinsin.

4) Muhtelif ma'nâlardan en çok terciha şâyan olanlarını metne alsın, diğerlerini izâh kısmını teşkil eden noktalarda göstersin.

5) "Meâl"ler tıpatıp "terceme" ye âdetâ yaklaşsın.

6) Karşılığı Kur'ân'ın metninde bulunmayan kelimeleri, sırf tercemeyi tezyin ve takviye kasdiyle, meâllere yamamakdan, Allah'dan korkar gibi, korkup çekinsin, ya'ni meâllerin süslü olması temâyülünü metne tam sâdatat vecibesine fedâ etsin.

7) Söz gelimi: Mâziye muzaari', muzaari'a maazî, isme fiil, fiile isim manâları vermek suretiyle sığaların ve kelimelerin hakkını çiğnemesin.

8) Metinlerin haricinde ya mu'teber tefsirlerin pek kısa beyanlarını, yahud ma'nâların çok muhtasar tavihlerini eklemeye mecburiyet hasıl olursa bunları ancak parantez içinde göstersin.

9) Metinde âyetlerin meâllerini ve haâşiyelerde bunların izahlarını yazarken her klişeye geliş güzel uymayarak daha evvel ve daha ziyâde aklını ve fikrini Arab dilinin, Arab lûğatının, Arab edebiyâtının derinlikleri içine salsın ve o derinliklerden hakikat cevherlerini yakalayıp alsın.

10) Kur'ân-ı Kerim'in ulvî ve ilâhî maksadlarını, hakkın vahiyine mazhar olmak itibâriyle, her mahlûkdan iyi anlamış ve anlatmış olan sevgili Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellemin bu sâhaye âid sahih hadislerini gözden geçirsin, onları en sağlam vesikalar olarak ele alsın.

Pekin Mesedi'nin içinden bir görünüşü

Yazma eser toplama kampanyası büyük ilgi topladı. Müdürlüğe, kampanya çerçevesinde gönderilebilecek iki Kur'an-ı Kerim getirildi.

Yetkililerden alınan bilgiye göre, kampanya çerçevesinde Yazma Eserler Kütüphanesi'ne getirilen iki adet Kur'an-ı Kerim'e paha biçilemedi.

Hüseyin Meramli ve Murat Yerdelen adlı kişilere ait Kur'anlar'ın 170 yıllık olduğu belirtildi. Altın yazıyla yazıldığı kaydedilen Kur'an-ı Kerimler, yazı sanatı açısından da "Eşsiz" olarak değerlendirildi.

'İşte Hayatınız' gazeteci Yazar Uğur Dündar tarafından hazırlanıp sunulan TELE-VIZYON isimli haber...

edildi. Kültür Bakanlığı Basın ve Halkla İlişkiler...

İnanmadığını yaşayan bir insan: Hasan Basri Çantay

Yorulmak nedir bilmezdi...

AYDIN TALAY

Merhumun son zamanını, tıknaz, kısa boylu ve gayet sâkin haliyle bilenler onun İstiklal Savaşı sırasındaki ele avuca sığmaz haline ve dağlara çıkmasına inanamazlar. Bir ömür boyu mukaddes bildiği dâvâ uğruna her türlü meşakkate katlanan ve asla taviz vermeyen Hasan Basri Çantay Balıkesir'in yetiştirdiği alim, filiz, kâmil bir insandır.

1887 yılında doğan Hasan Basri Çantay nefis terbiyesi ile çeşitli dallarda eğitim ve öğretimi hararada yürüten Balıkesir Mevlevihanesi'nin medresesinde yetişmiştir. Mükemmel Arapça ve Farsça'nın yanı sıra edebiyat ve şiir zevkini de buradan almış olan merhum edebiyat öğretmeni olduğu halde kısa, özlü ve aranan Kur'an-ı Kerim meâlî işte bu ciddi eğitim temelinin verdiği rahatlık içinde kaleme alabilmiştir.

Kuvayı Milliye'nin ateşli takipçilerinden biri olan Çantay Hoca basiret ve irade gücünü elden bırakmadan Dâimî Feri Paşa kabinesine katılıp ilk on dört yıllık aksitli imkânlar içinde yayınladığı Ses adlı gazetesi ile ana mesele ve davalarda ses getirmiştir. Bu yüzden sıkı takibata uğramış, zarar verilmiş olmasına rağmen hiç fütur etmeden ve çevresinin eziyetine rağmen aylarca şehri terk etmiştir. Fakat bu terk bir kısmının yaptığı gibi nam ve şan için olmadığı gibi yol kesmek, keyif sürmek için de olmamış. Hakk davasının tebliğcisi, inandığını yaşayan ve İslâm'ın üstünlüğünü yılmadan savunma şeklindeki tebarüz etmiştir.

Türkçü ve yol arkadaşının N. Bayar... Kur'an-ı Kerim'in görülmesi istenmesi... Sanatçı uzmanları yazma eserler konusunda yıllardan beri devam eden ilgisizlikten do...

Hasan Basri Çantay hoca Allah için seven yine Allah için buğz eden, zevacı, fedakârlık ve feragat açısından örnek teşkil eden bir Müslümandır. Beşus çehre, sünnete ve edebe azami bağlılık ve engin sohbet ruhu onu sade çevresinde değil bütün İslâm âleminde tanınan ve sevilen bir hale getirmiştir.

Dostlukların sadece maddî menfaat ve çıkarlar üzerine kurulmaya çalışıldığı ve her şeyin al-bora olduğu günümüzde hâlis sevginin ne demek olduğunu tanımak isteyenler onun Mehmet Akif için yazdığı ve hacimli Akifname eserini okumalıdır. Birinci Büyük Millet Meclisine Mehmet Akif Burdur'dan gelirken o da Balıkesir milletvekili olarak girmiştir. Basit dünya meseleleri bu engin ruha sahip iki çile adamını ömürlerinin sonuna kadar birbirinden ayırmamıştır.

Gazeteciliği, yazarlığı, şairliği yanında büyük bir alim olan Çantay hoca gazetecilik hayatında olduğu gibi mebusluk ve daha sonraki yıllarında da bir mektep rolü oynamış etrafını yetiştirmiş ve birbirinden güzide gençleri yetiştirmiştir.

Merhumun son yılında yetişip sonbederinden feyiz almak nasip olub olmadığını Balıkesir'de Kültür Park'ın kenarından ileriyeye gidildiğinde onun adı ile anılan mahallede kendi el emeği ve göz nuru ile çalışarak meydana getirdiği bir külliye görürsünüz. Kur'an Kursu, cami, bahçe içinde bir dergah mahiyetini arzeden mütevazı evi ile her an hizmete koşan Çantay hoca ilerlemiş yaşına, hastalığına ve eşinin ısrarına rağmen misafirlerini kapıya kadar gelip karşılıyor ve yine dışarıya kadar uğurlardı. Evi hemen her

saatte dolar taşardı. Beraber mücadele verdiği can yoldaşı Akif'den bahis açıldığı zaman gözleri dolar ve yıllara rağmen sanki yeni kaybetmişçesine candan anlatırdı. Akif Anadolu'nun haclı ayakları altında çiğnediği o elim günlerde en acılı şiiri olan Bîlbül'ü bu sadık arkadaşına ithaf etmişti.

YORULMAYI BİLMEZ

Birgün "Sana geldim" adlı tasavvufî şiirini hocaya takdim etmişim. Sevinmiş ve satır satır üzerinde durmuştu. Misafiri çok sever ve yorulmak nedir bilmezdi.

Çeşitli mecmualardaki seçkin yazıları yanında Çantay hoca vaktini değerlendiren bir birinden güzel eserler meydana getirmiştir. 3 ciltlik Kur'an-ı Hakîm ve Meâlî Kerim, Kırk Hadis ve Mealleri, Karagömler ve İbret Levhaları, Ülkü Edebiyatı Zeka Demetleri, Akifname ve Mektepli Yavrularına eserlerini sayabiliriz. İstanbul Ordu Caddesi'nde Kimya Fakültesi önünde uzun yıllar hizmetini devam ettiren Çantay Kitabevi merhumun Mürid Çantay'a kurduğunu bir uğrak mekânı idi. 3 Aralık 1964 günü rahmetli Rahmâna kavuşan nezih insan, kâmil Müslüman Hasan Basri Çantay'ın şücrerini vefatından sonra Mürid Çantay "Babamın şiirleri" adlı kitapta toplamıştır.

Akif'in ifadesi ile "Asım'ın Nesli" olup arkasında güzide eserler bırakan Çantay hocaya yedi boyu devam edecek olan Çantay hocaya Mevladan rahmet dilerken güzide memleket evlatlarının genç nesillere geniş capta tanıtılmalarını bekleriz.

YAZI

ÖZCAN ÜNLÜ

Bir yabancı sigara eşittir bir kitap...

Önemli görevler düştüğü yolunda fikrini açıklıyor: "Kitap okuma alışkanlığının kazanılmasında üç unsurun birlikte düşünülmesi şart: Alie, okul, devlet... Önceliği devlete vermek daha doğru olur... Vatandaş henüz alacağı zeytinin derdinde... Önce bu mesele halledilmeli... Yazılan ve satılan eserler et fiyatından etkilenmeyen ya da ekmeğin kaç lira olduğunu bilmeyen mutlu azınlığın çocuklarına yönelik."

mutlu ettiniz? Ermeni, Hı... dar diyebiliriz. İnkıların bir... liyamiyan bir anlayış, ne... Hapishaneleri dolduran... ödemeyenler ve anar... doğrudur" diye yetişme... Bir resmi ideoloji var... fırdığı ve mevki-makam... var ki, kadehine zarar ge... yi feda edebilir. Simdi fe... seylerin arasında vatan... PKK'ya en büyük gücü... lojinin hatalıdır. Çünkü... den evvel, dindar halka g... renen), ibadet eden, kat... sızlarla beraber yargılad... hapislerde yatırdı.

Çeşitli şekillerde, hâle... dirilmiyor mu? Avrupa Ü... yaşadığımız kadar, Türk... muyuz?

Devlet, her şeyden evv... şisine almamalıdır, çün... mandır. PKK'cılar, Müslüman... yını, namaz kıldığı için... nı misal olarak gösterirse... kalmaz mı?

Türkiye de DİN mesele... ması lâzım. Biz Kur'an... yakıldığı devirler de... nin, satmanın yasak ol... dik. Görüldüğü gibi çem... lar söküle söküle geliyo... ya geç İslâmiyet serbe... kat etmeli ki, fatura kab...

Devlet, Güneydoğu... bayraklarını bile topliya... tık dağlarda değil, şehil... derneklerdedir. Soruyo...

Devlet, fakülte kapıla... şörtüsünü toplamakla n... mokrasiyle, lâiklikle, Ate... mek mümkün değil.

Mürekkep kemiginde

Vatansever Mücâhit

Hasan Basri Çantay'ı Anarken

Doç. Dr. Mücteba UĞUR

Asımızın başında yetişen vatansever mücâhid gazeteci yazar Hasan Basri Çantay ebedî hayata göçeli 26 yıl oldu. Aradan geçen çeyrek asır onu unutturmadi. Hatırasını canlı tuttu. Sebebi basittir; vatanına, milletine, aralarından yetiştiği insanlara kalıcı hizmetler veren nice fâniler gibi cismi bu âlemden geçtiği halde, ismi hafızalardan silinmedi. Silinmez de..

Hasan Basri Çantay ismini hafızalarda canlı tutan önce zor günlerde gösterdiği cesarettir. Memleket ufuklarını felâket bulutlarının kapladığı kara günlerde iç ve dış düşmanlara karşı cesur yazılar yazarak halkını, halkının hürriyet aşkını savunmak sadece dile kolaydır. Özellikle Damat Ferid Paşa gibi muhaliflerine karşı acımasız bir sadrazamın siyasetini dolayısıyla de olsa eleştirmek de öyledir, sadece dile kolay gelir.

İlk zamanlar daha çok gazetecilikle tanınan Çantay-zâde Hasan Basri ismini Türk basın tarihine yazdıran, İzmir'in işgalinden önce Balıkesir'de çıkardığı Ses gazetesidir. Mahalli basının önde gelen isimlerinden Ses, gerçek anlamda halkın sesidir. Milli Mücadele öncesi yalnız Balıkesir ve yöresinde değil, memleketin her tarafında geniş yankılar uyandıran Ses'in başlık klişesi altında Büyük Şairimiz Mehmet Akif Ersoy'un özel olarak yazdığı

son derece sade, ancak anlamlı bir dördlük yer alıyordu:

"Düşman sesi duymak istemezsen
Kardeş sesidir uyan bu sestem
Kalkınca görür ki akşam olmuş
Vaktiyle uyanmayan bu sestem.."

Gerçekten Birinci Dünya Savaşı sonrasının kelimenin tam anlamıyla kara günlerinde Balıkesir'den yükselen bu cesur SES, kardeş sesiydi. Vatan sevgisiyle dolu, acı hıçkırıklar arasında zulümlere ve haksızlıklara karşı haykıran bir sestti. Zaman oldu, Türk'e hakaret yağdıran istilâcılara karşı Türk'ün hakkını savundu. Yerine göre memleketin nimetlerinden fazlasıyla faydalandıkları halde zor günlerde düşmanla işbirliği yapmaktan zerre kadar çekinmeyen sözde Türk vatandaşlarıyla kıyasıya mücadele etti. Yine zor günlerde düşmana çevireceği silâhını barış zamanı birlikte yaşadığı insanlara çevirmekten utanmaya çoğu asker kaçığı eşkiyaya karşı durdu. Şiddetli yazılar yazdı. Arada bir savaş kargaşası içinde kesesini ve kasasını doldurmaktan başka birşey düşünmeyen vurguncuları hırpalamaktan geri kalmadı. Padişah Vahdettin'e, Sadrazam Dâmad Ferid'e ağır tenkidler yöneltti.

Mütâreke yıllarında, SES çevrede Türkiye'nin en serbest, en korkusuz bir Türk gazetesi idi. Haf-

HASAN BASRİ ÇANTAY'IN KUR'AN-I HAKİM VE MEALİ-İ KERİM'DEKİ TERCÜME METODU

İbrahim H. KARSLI(*)

Özet: Bu makale, Hasan Basri Çantay'ın Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm'deki tercüme yöntemini tartışmayı amaçlamaktadır. Meal, Türkçe Kur'an tercüme yöntemlerinin en önemlilerinden birini oluşturmaktadır. Eserde harfi tercüme usulü kullanılmıştır. Bununla beraber Türkçe cümle yapısı esas alınmıştır. Tercümede çok sayıda parantez ve açıklayıcı dipnot bulunmaktadır. Şüphesiz ki bunlar, Kur'an mesajının daha iyi anlaşılmasında katkı sağlamaktadır. Fakat müellifin bazı ayetlerin mealinde çok sayıda parantez kullanması, eser hakkında bazı eleştirilerin ileri sürülmesine sebep olmaktadır. Eser belirli Kur'an tefsirlerinden istifade etmektedir. Bunlar da daha ziyade, Ehl-i Sünnet anlayışına sahip insanların yayıldığı çevrelerde kullanılan kaynaklardır. Mütercimın eserinde Türk dilini başarılı bir şekilde kullandığı görülmektedir. Fakat eserde geçen bazı kelimeler günümüz Türkçesinde kullanılmamaktadır. Buna ilave olarak diğer bazı Türkçe kelimeler de mana içeriği itibariyle değişmiştir. Bu sebeple eser, günümüzde yapılacak yeni baskılarında Türkçe açısından gözden geçirilerek yayınlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Hasan Basri Çantay, Tercüme Metotları, Kur'an Tercüme Metotları, Meal.

TRANSLATION METHOD IN "THE KUR'AN-I HAKİM VE MEALİ KERİM" OF HASAN BASRİ ÇANTAY

Abstract: This article aims to discuss translation method of the Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm that was written by Hasan Basri Çantay. The work is one of the most important translations of the Qur'an into Turkish. It uses literal translation method. However, it considers Turkish syntax. There are a lot of parentheses and explaining notes in it. There is no doubt that these contribute to well understanding of the Qur'anic Message. But it should be expressed that author's using too many parenthesis in translations of some verses causes criticisms about the work. The work references limited Qur'anic commentaries. These are especially circulated on the environments where people belonging to Ehl-i Sunnet spreads. It seems that translation is successful in using Turkish. But some words in the translation are not utilized in the Turkish which is used at present. In addition, some other Turkish words have changed semantically. Therefore, the work must be revised in the new editions.

Key Words: Hasan Basri Çantay, Translation Methods, Qur'an Translations, Meal.

29 EYLÜL 2003

MADDE YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

(*) Yrd. Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi Rize İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

TÜRKİYE DİYANET VAKFI
YAYIN MATBAACILIK VE TİCARET İŞLETMESİ

Meşrutiyet Cad. Bayındır Sk. No:55 • Kızılay/ANKARA
Tel:418 59 49 • 417 09 04 • 425 27 75
Telex:43 433 tdvk tr. • Fax:417 00 09

TÜRKİYE DİYANET VAKFI YAYINLARI / 142

HASAN BAŞRI ÇANTAY

Yayın No: 142

Oku-Düşün Serisi: 17
İstiklâl Harbimizin Manevî Kumandanları: 1

ISBN 975-389-143-1
94.06.Y.0005.142

MADDE YATIRIM ARDINDAN
BANKA KİTAP KURUMU

17 ARALIK 1994

Doç. Dr. Mücteba UĞUR

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	29273
Tasnif No:	922,972 ÇAN

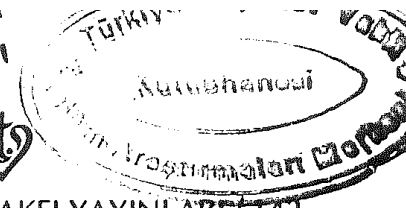
Bu kitap
Türkiye Diyanet Vakfı
Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi'nin
Dizgi, Fotomekanik, Ofset ve Cilt Tesislerinde
hazırlanmıştır.

ANKARA / 1994

TÜRKİYE DİYANET VAKFI
YAYIN MATBAACILIK VE TİCARET İŞLETMESİ

Meşrutiyet Cad. Bayındır Sk. No:55 • Kızılay/ANKARA
Tel:418 59 49 • 417 09 04 • 425 27 75
Telex:43 433 İdvk tr. • Fax:417 00 09

C. 426/102
Erciyes

TÜRKİYE DİYANET VAKFI YAYINLARI / 142

HASAN BASRİ ÇANTAY

Yayın No: 142

Oku-Düşün Serisi: 17
İstiklâl Harbimizin Manevî Kumandanları: 1

ISBN 975-389-143-1
94.06.Y.0005.142

Doç. Dr. Mücteba UĞUR

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	33446
Tasnif No:	922.370 ÇAN.

2 EYLÜL 1995

Bu kitap
Türkiye Diyanet Vakfı
Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi'nin
Dizgi, Fotomekanik, Ofset ve Cilt Tesislerinde
hazırlanmıştır.

ANKARA / 1994

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Böylece genç evlilerin en güzel günleri olması gereken evliliklerinin ilk yılları, acı içinde birbirlerinden ayrı olarak heba olup gidiyor. Gurbele düşen damadın gurbette, gelinin de köyde dile düştükleri de az değildir sanırız. Bu suretle yıkılan Müslüman-Türk aile ocağı zarar gören de yavrularımız oluyor. Mehrin ölçüsünü de Peygamberimiz, «**Mehrin en iyisi az olanlardır**»⁽⁹⁾ hadisi ile vermişler ve mehirlere kocalarına bağışlayan kadınlara da sevap vadodulmuştur dinimizde. İslâm, insanın maddeye karşı ihtirasını mânâ ile dizginlemeyi hedef almıştır.

DÜĞÜN : İslâm'da nikâhtan kasıt, evlenen gençlerin evliliklerini kamu oyuna duyurmaktır. Çünkü gençler, ancak bu suretle hem Allahın yasaklamış olduğu zinadan kurtulur, hem de başkalarının kendilerini zina yapmakla suçlamalarından korunurlar. Bu bakımdan İslâm, düğün yapmayı, düğünlerde az da olsa ziyafetler vermeyi emreder. Bu konuda da yine Peygamberimiz şöyle buyurur «Nikâhı ilân edin, onu mescitlerde yapın. Düğünde tef çalın. Helâl haram arasındaki fark nikâh kıymakla, şenlik yapmakla ve tef çalmakla anlaşılır»⁽¹⁰⁾. Hadiste görüldüğü gibi İslâm, düğün yapmayı emretmiş, eğlenceyi yasaklamamıştır. Amma günümüzdeki gibi içkili, ağır masraflı düğünlerin İslâmı alâkası yoktur. Çünkü dinimiz içkiyi ve israfı yasaklamıştır. İçkili düğünlere gidilmemesini ve bu suretle ondan razı olmadığımızı belir-

tilmesini istemiştir. Düğün yemeklerine zenginlerden çok fakirlerin, kimsesiz yoksulların çağrılmasını isteyen Şanlı Peygamberimiz, «En kötü yemek o düğün yemeğidir ki, ona zenginler çağrılır, fakaralar terk edilir.»⁽¹¹⁾ buyurmuşlardır.

KIZ KAÇIRMA : Kur'an-ı Kerim'de ve hadislerde kesinlikle belirtilmiştir ki, herkesin malı, canı, ırz ve namusu her türlü saldırıdan korunmuştur. Bunlara saldırı haramdır. Sevgili Peygamberimiz, Veda Hutbesinde bu gerçeği şöyle dile getirirler «İnsanlar! Bu günleriniz nasıl mukaddes bir gün ise, bu aylarınız nasıl mukaddes bir ay ise, bu şehriniz Mekke nasıl mukaddes bir şehir ise, canlarınız, mallarınız, namuslarınız da öyle mukaddesdir. Her türlü tecavüzdten korunmuştur. Müslümanın malı, canı, kanı, ırz ve namusu müslümana haramdır.» Bu, dinimizce böyle olduğu gibi kanunen de böyledir. İlahî emirlerin, kanunî hükümlerin bu kesinliklerine rağmen gün geçmiyor ki bir kız kaçırma hadisesi olmasın. Şahsî bir kin, nefsanî bir arzu, evlenmedeki güçlükler, başlık denen sosyal hastalık yüzünden yüzlerce genç kızın namusu kirleniyor, erkekler hapse giriyor, âileler birbirini boğazlıyor ve kan davaları alıp yürüyor. Geliniz hep birlikte Allah'ın ve kanunlarımızın gösterdiği ışıklı yolu seçelim, bu çağ dışı, din, ahlâk ve medeniyetten uzak davranışlara son verelim. Her alanda Kur'an ve akli selimimiz rehberimiz olsun.

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

04 MAYIS 1993

WADOE YAYINLANDIKLAR
SONRA BELLENİLMİŞTİR

Ölümünün 10. Yıldönümü Münasebetiyle

Hasan Basri Çantay

(1887 — 1964)

Mücteba UĞUR

«Âlimin ölümü âlemin ölümü gibidir» demişler. Ne kadar doğrudur. Gerçekten her âlim öldüğü, şu gölge hayata veda ettiği zaman geride bir yığın acı bırakır. Hele bir de yeri doldurulamamışsa.. Aynı bir üzüntü kaynağı olur.

Bundan on yıl önce 3 Aralık 1964 perşembe günü Türkiye Radyolarından bir haber duyulmuştu : «Birinci devre T.B.M.M. Balıkesir Milletvekili Hasan Basri Çantay İstanbul'da vefat etti..». Bu acı haberi duyduğumuz zaman biz, derin bir teessüre kapılmış, «**Hepimiz Allah'tan geldik, yine O'na döneceğiz**» meâlindeki ayeti⁽¹⁾ okuyup manasında teselli aramıştık. Arkasından da,

*Baş döndürücü hızla, süratle geçen zaman
Aldı onu da elden, şu calden eleman
Üstad-ı edip götti, bıraktı bizi yetim
Ağlar ona âlem ve bütün erbâba ilim..*

gibi kırık-dökük şiir parçalarıyla⁽²⁾ avunmaya çalışmıştık.

Geçmişin karanlıklarına gömülmüş on yıl öncesine ait duyguları vermekten maksadımız, vatanperver, âlim bir mücâhidin hatırasını tazelemek arzusudur. Bilgili, cesur; kalemi, kılıcı, dili ile İslâm'a hizmet etmiş bir mücâhidin.. Hasan Basri Çantay merhumun. Şu birkaç satır bu arzuyu gerçekleştirebilirse ne mutlu!

Birinci Dünya Savaşı ve Millî Mücadelenin fırtınalı yıllarından, çileli günlerinden sonra sakin bir köşeye çekilen, uzun senelerin çelikleştirdiği

(1) el-Bakara: 156.

(2) Bu iki beyit sonradan tamamlanarak « **أَوْعَفَّرَ الْإِلَهِي** » mevtine tarih olsun»

= 1384 tarih mısraı ile neşredildi. Bk. İslâm Mecmuası VIII/4, Ocak, 1965; s. 109.

(9) Sevkâni, Nevlü'l-Evkar, c. 6, s. 179

(10) Mişkât'ül-Mesabih, c. 2, s. 174

(11) Buhari, c. 6, s. 114

ÇANTAY

süre ilkokul öğretmenliği (1969-1975), Kırıkale (1975-1977) ve Ankara'da (1977-1983) ortaokul-lise öğretmenliği yaptı. Öğretim görevlisi olarak Hacettepe Üniversitesi Meslek Yüksek Okulunda görev aldı (1977-1996). Çankaya Üniversitesi öğretim görevlisi ve yeminli müşavir olarak çalışmalarını sürdürdü. İlk şiiri "Komşu Kızı", *Genç Şairler Antolojisi*'nde yer almıştı. Diğer ürünleri *Öğretmen Dünyası*, *ABC*, *Kıyı*, *Karşı* dergileri ile *Devrek Postası*, *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımlandı. 1992'de *İremcik* dergisinin Nahit Övünç Şiir Yarışmasında mansiyon, 1990 ve 1992'de fotoğraf yarışmalarında çeşitli ödüller aldı. *Eserleri/Şiir: Rüzgâr* (1987), *Tutunmak* (1989), *Ayçiçeklerim* (1990), *Üveyikler* (1991), *Şiire Tatil Yok* (çocuk şiirleri, 1995), *Balonlar Ölmesin* (1996), *Sevda Tomurcukları* (1998), *Umut Zamanı* (2000). Ayrıca meslek kitapları vardır.

Kay.: Osman Nuri Poyrazoğlu, *Kitap Kitap Şiir Gelir Bizlere* (2000), TBEA s.242. • İ. İŞİK

ÇANKAYA, Metin (1954-): Araştırmacı, yazar. Erzincan'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini bu ildeki okullarda tamamladıktan sonra 1976 yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümüne girdi. O yıllarda öğretim süresi üç yıl olan bu yüksek okuldan Türkçe öğretmeni olarak 1979'da mezun oldu. Aynı yıl Erzincan Merkez Ortaokulu Türkçe öğretmenliğine atandıktan sonra, 1983'te Denizli ili İrliğanlı Ortaokulunda bu görevine devam etti. 1991'de Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesinde bir yıl daha eğitime katılarak aynı alanda lisans tamamladı. Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni oldu ve Erzincan Atatürk Lisesi edebiyat öğretmenliğinde göreve devam etti. Kısa bir süre sonra da kurum değiştirerek Erzincan İli Kültür Müdürlüğünde şube müdürlüğü görevine getirildi. Erzincan ağzı üzerinde yaptığı çalışmalarını, metinler derleyerek sürdürdü. Çalışmalarını Erzincan ve çevresi folkloru üzerinde yoğunlaştırdı. Erzincan El Sanatları ile ilgili derleme ve tespitlerini mahallî televizyonlarda dizi hâlinde yayımlandı. Aynı zamanda şiir de yazan araştırmacının bu tür eserleri *Doğu*, *Özsöz*, *Kervan* gazetelerinde ve *Efsanelerimiz* gibi derleme kitaplarda yer aldı. Günlük yazılarına 1988'den sonra devam etti. *Eserleri: Erzincan Ağzı* (1995).

Kay.: Yaz. Arv. • H. AĞCA

ÇANKAYA, N. Sabahattin (1921 -): Şair, yazar. Niğde'de doğdu. Gülşehir nüfus kütüğüne

kaydoldu. İlk ve ortaokulu Nevşehir'de bitirdi. Haydarpaşa Lisesinden mezun oldu. Bir süre Güzel Sanatlar Akademisine devam etti. Ankara İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi Kamu Yönetimi İhtisas Bölümünü bitirdi. AÜ Hukuk Fakültesi Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsünden sertifika aldı. Babasından kalan İstiklâl Madalyası hamilidir. Macar Turan Tarih Akademisi üyesidir. Bu akademi kendisine Avrupa Gümüş Hürriyet Nişanını verdi. Bir çok okulda, Sivil Savunmada Polis Akademisi ve Eğitim merkezlerinde, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulunda, Gazi Üniversitesi Meslekî Eğitim Fakültesinde öğretim üyesi ve öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1970 ve 1978'de iki kere hacca gitti. Şiirlerinde aruz ve hece vezinlerini kullandı. Halk tarzı yazmaya özen gösterdi. Bir ara Kâtipoğlu ve Âşık Çankaya mahlâslarını kullandı. Millî şiirleri yanında taşlamalarıyla da tanındı. *Eserleri/Şiir: Taş Yağmuru* (hicivler), *Kızıl Avcaklara Derim ki* (Ank. 1948), *Moskoflara Cevap*, *Vatan Müdafaanâmesi* (İst.1970), *Aşk Üstüne* (Ank.1967), *Elif ile Yusuf* (manzum efsane), *Hak Yolu* (dinî şiirler, Ank.), *33 Surenden İlhamlar- Tefsirler* (Ank. 2001). **Roman:** *Aşkdan Ölen Adam* (İst.1946). **Biyografi:** *Namık Kemal* (Ank. 1965). **İnceleme:** *Kızılay İnanlılık Hizmetinde*.

Kay.: CDTTB s.34; İ. Özmel, *Dünden Bugüne Niğdeli Şair ve Yazarlar* s.303-308; ÖBBŞKA 1/96,2/830,849; TBEA 1/242; TDEA 2/117. • M. CUNBUR

ÇANTAY, Hasan Basri (1887-3.12.1964): Âlim, şair, yazar. Balıkesir'de doğdu. İlk tahsilinden sonra Balıkesir İdâdisine devam etti. Balıkesir Mevlevîhanesi Medresesinde İslâmî ilimlerle birlikte Arapça ve Farsça öğrendi. Bir müddet Nâfia dairesinde çalıştı. Memleketinde edebiyat öğretmenliği yaptı. Medresedeki hocası Ahmed Naci'nin özel ilgisini gördü. Edebiyat, hukuk, felsefe ile uğraştı. Meşrutiyetin ilânından sonra *Nasihât*, *Balıkesir*, *Yıldırım* ve *Karesi*, *Ses* gibi dergilerde ve gazetelerde makaleler yazdı. Mütareke sırasında Meclis-i Umûmî ve Encümen-i Daimî üyeliklerinde bulundu. 1. Dünya Savaşı yıllarında *Ses* dergisindeki yazılarından dolayı tutuklanmasına karar verildiyse de yakalanamadı. Millî Mücadele'de yazıları ve faaliyetleri ile Balıkesir'de halka önderlik etti, millî mücadeleyi destekledi. TBMM'nin kurulmasından sonra Balıkesir Milletvekili olarak meclisin ilk milletvekilleri arasında yer aldı. Meclisten ayrıldıktan sonra Balıkesir'de öğretmenlik ve Za-

poet

A.Ö

ÇANTAY, Hasan Basri

22 ŞUBAT 1991

Dihlevî'nin Huceceullahi'l-bâliğâ adlı kitabını
tercüme ve ecrik etmeye başladığımı dipnotunda
ifade ediyorsunuz.

(Çantay, Kur'ân-ı Halûm ve
Maâl-i Kerîm, el-Bakara 2/
245. âyetin meali, dn. 188)

بإشراف
كنيث و. مورغان
أستاذة الأديان بجامعة كولجيت

الإسلام

الصراط المستقيم

الجزء الثاني

كتب فضوله

- محمد عبدالله دراز (صر) إنتاج موسى الحسيني (فلسطين)
- شفيق غزبالي (صر) حسن بصري جنتاي (تركيا)
- عمود شلوت (صر) مظفر الدين صديقي (باكستان)
- أبو الملا عبيدي (صر) داود س. م. تنغ (الصين)
- حمود شهابي (إيران) ب. ا. حسين مجاد تنزات (انجلترا)

محمد راشدي (الجزيرة)

- ترجمه و تفسیر عليه حمود عبدالله يمقوب
- رابعه و فقه له نور الدين الواعظ
- على تعقيبات بقلم العلامة الكبير عمود الملاح

منشورات

شركة النبراس
بغداد

دار مكتبة الحياة
بيروت

(Kenneth W. Morgan,
Islam the Straight Path
New York 1958) in Arabic
translation.

نشر بالاشتراك مع
مؤسسة فرانكلين للطباعة والنشر
بغداد - نيويورك